

IN MEMORIAM AKADEMIKU JANEZU LOGARJU (1908–1987)

Ko smo se v začetku jeseni na seji uredniškega odbora Jezika in slovstva pogovarjali o jubilejih slavistov, o katerih moramo pisati v letniku 1987/88, povsem razumljivo nismo pozabili na profesorja Janeza Logarja, ki bi 3. februarja 1988 praznoval svoj 80. rojstni dan. Jubilejni članek naj bi napisal jaz, češ, pisal sem že ob 70-letnici, ukvarjam se z istimi avtorji in obdobjem itd. In zdaj? Namesto slavnostno intoniranega jubilejnega članka moram pisati *in memoriam*. Neizprosna resnica, grenak občutek, žalostno slovo! Bil sem eden tistih slavistov, ki so se radi zatekali k prijaznemu profesorju po nasvet; znal je svetovati, poiskati gradivo, ga tolmačiti, izbrskati podatek in sploh iz svojega bogatega znanja odkrhniti košček in ga ponuditi lačnemu. Tega ni mogoče pozabiti ... Toda – odslej bo praznina ... *Grobovi tuljijo* ...

Profesor Janez Logar sodi v tisto generacijo slovenskih slavistov, ki je po Kidriču in Prijatelju dobora utrdila temelje slovenski literarni vedi. To je storila še zlasti s tem, ko je napisala prve celostne preglede slovenskega slovstva, se lotila monografij, pripravila znanstvene izdaje pomembnejših slovenskih klasikov, poskrbela za mnoge bibliografske preglede, nadaljevala s Slovenskim biografskim leksikonom itd., itd.

Profesor Logar se je po diplomi na ljubljanski slavistiki izpopolnjeval v Pragi, nato pa je služboval na srednjih šolah v Ljubljani, Novem mestu in spet v Ljubljani. Vojna vihra mu ni prizanesla: zapori, taborišči Visco in Dachau. Po vojni je opravljal pomembne dolžnosti pri organiziranju slovenskega prosvetnega in kulturnega življenja (visoko šolstvo, znanost), toda informbirojevski zapleti so ga za dve leti vrgli iz normalnega življenjskega tira in mu onemogočili tako družbeno kot strokovno-znanstveno delovanje. Ko je to minilo, se je posvetil delu v bibliografskem oddelku (vodja) Narodne in univerzitetne knjižnice, tam ostal do upokojitve in nato še nekaj let, potem pa prevzel rokopisni oddelek v isti ustanovi in ga vodil do leta 1976. Dopisni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti je postal 1978, leta 1983 pa je bil izvoljen za rednega.

Literarnozgodovinska razprava *Levstik v boju s prvaki*, ki jo je mladi slavist Logar objavil v Levstikovem zborniku 1933. leta, je napovedovala njegovo znanstvenoraziskovalno pot. Nadaljnje njegovo pisanje je pokazalo, da mu je bila najbolj pri srcu druga polovica 19. stoletja, ki ji je ostal zvest vse življenje. Že pred drugo svetovno vojno je uredil Jakličeve *Izbrane spise* (I.), po vojni pa se je z urejanjem Trdinovega *Zbranega dela* uvrstil med urednike slovenskih klasikov (*Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev*). V zorno urejenim dvanajstim knjigam Trdinovega ZD (1946–1959) so sledile štiri knjige (1961–1966) Mencingerjevih del, nato pa je dopolnil in pripravil drugo izdajo Jurčičevega *Zbranega dela* (prvo je Mirko Rupel) in devetemu zvezku dodal desetega in enajstega (1982, 1984), ki sta zaokrožila Jurčičev opus. Zadnja zvezka vsebujeta Jurčičeve literarne članke, neliterarne podlistke, dolgo vrsto političnih člankov in korespondence. Tako je urednik poskrbel, da je mogoče Jurčiča videti tudi z doslej manj razvidne plati.

Urednik je s pretanjenim občutkom za slog in posebnosti Jurčičevega pisanja ter ob upoštevanju dokumentacije uvrstil v *Zbrano delo* prenekateri Jurčičev sestavek, ki ga ta ni podpisal ali označil le s šifro, in tako izpopolnil podobo Jurčiča žurnalista in politika. O svojem uredniškem delu v zvezi z desetim in enajstim zvezkom Jurčičevega ZD je v *Opombah* zapisal: »Urednik Jurčičevih člankov se je moral ... kljub dosedanjim raziskovalcem Jurčičevega časnikarskega pisanja – tu mislim predvsem na Glaserja, Lončarja, Žigona, Prijatelja in D. Kermavnerja – sam ponovno prebijati skozi ogromno gradivo, tiskano in ro-

kopisno – in se odločiti« (JZD X, 485). Radi mu verjamemo, da se je znašel v premnogih težavah, ki jih je z vztrajnostjo in z znanjem dobro prebrodil. Logarjevemu sklepanju in odločanju lahko v polni meri zaupamo, pri tem mislim na sestavke, ki so v Jurčičevo ZD uvrščeni npr. s takole opombo: »Članek ni podpisan, a je Jurčičev po vsebini in jeziku. Temelji na Jurčičevem poznavanju mariborskih razmer in na podatkih, ki mu jih je poslal Vošnjak v pismu z dne . . .« (JZD XI, 347). Tako kot je sicer značilno za strokovno-znanstveno delo prof. Logarja, je tudi tu opazna velika skrbnost, natančnost, vztrajnost, razgledanost, obsežno znanje, smisel za sklepanje in združevanje dejstev itd., skratka, vidne so mnoge odlike, brez katerih *Zbrano delo* ne bi bilo takšno, kakršno je.

Poleg Zbranih del je prof. Logar uredil tudi več priložnostnih izdaj slovenskih literarnih ustvarjalcev, med drugim Gregorčiča, Trdino, Erjavca, Aškercia idr. in s spremnimi besedami in opombami poskrbel, da bi te avtorje čimbolj približali večjemu krogu slovenskih bralcev.

Vzporedno z uredniškim delom je prof. Logar pisal literarnozgodovinske razprave, zlasti o Trdini in Jurčiču. Med najpomembnejše spadajo: *Janez Trdina in Anton Aškerc* (Aškercčev zbor., 1957), *Trdinovo literarno delo v letih 1870–1880* (JiS 1957/58), *Janez Trdina in njegovo narodopisno delo* (zb. J. Trdina etnolog, 1980), *Josip Jurčič – časnikar* (Obdobja 3, 1982) itd. Obenem je napisal še celo vrsto krajših člankov o starejših piscih, Prešernu, realisti in tudi o Cankarju in Župančiču. Ob obravnavanju Logarjevega literarnozgodovinskega dela ni mogoče mimo številnih sestavkov v Slovenskem biografskem leksikonu, med katerimi je vreden prav posebne pozornosti tisti o *Janezu Trdini* (SBL, 12. zv.). K temu je treba dodati še vrsto gesel v Enciklopediji Jugoslavije, v Leksikonu pisaca Jugoslavije itd.

V prvem zvezku Enciklopedije Slovenije (1987) je objavljeno njegovo geslo *Bibliografija*. Gotovo ni naključje, da je to geslo obdelal prav prof. Logar, zakaj poleg literarne zgodovine je bila bibliografija področje, ki mu je žrtvoval veliko svojih moči in znanja. V tem okviru je njegovo delo dvojno: teoretično – sistemsko in praktično. Pomemben rezultat prvega je slovenske meje presegajoči *Uvod v bibliografijo* (1970), drugo pa je uresničeval z zasnovo in urednikovanjem velike edicije *Slovenska bibliografija*, z bibliografijami posameznih avtorjev (C. Kosmača, J. Kozaka, A. Gradnika itd.) in z bibliografijami specialnih področij (npr. bibliogr. pregledi slovenske literarne zgodovine in jezikoslovja). Z zasnovo in ureditvijo *Slovenske bibliografije* od 5. do 20. zv. (za leta 1951–1966) in bibliogr. člankov in leposlovja 1945–1950 si je pridobil trajne zasluge na bibliografskem področju in pokazal pot mlajšim rodovom. Zelo pomemben je tudi Logarjev delež pri začetkih projekta retrospektivne slovenske bibliografije, ki je na žalost ostala na sredi poti, in pri organiziranju bibliogr. dela za Bibliografijo razprav, člankov in književnih del zagrebškega Jugoslovanskega leksikografskega zavoda.

Profesor Logar si je nepozabne zasluge pridobil tudi pri vzgoji mladega knjižničarskega rodu, saj je od leta 1964 do 1969 predaval o bibliografiji na knjižničarski predmetni skupini Pedagoške akademije v Ljubljani.

Mogoče ne bo odveč, če se spomnimo, da je imel profesor tudi »konjička«, in sicer ekslibris, ob čemer se je sproščal in razvedril. Med drugim je napisal tudi knjižici *Ekslibris pri Slovencih* (1972) in *Slovenski ekslibris* (1974).

Življenje akademika Janeza Logarja se je izteklo, ostal pa bo neizbrisen spomin nanj v vseh strokah, s katerimi se je ukvarjal, in ostal bo živ v zavesti številnih prijateljev, sodelavcev in premnogih slavistov. Ne bo mogoče pozabiti niti na njegov lik -strokovnjaka, znanstvenika niti na njegovo človeško podobo: podobo pokončnega, poštenega, delavnega, z resnično humanostjo prežetega človeka, ki zna čutiti s sočlovekom in mu pomagati.

Gregor Kocijan
Pedagoška akademija v Ljubljani